

USTAWA
z dnia 6 marca 1981 r.

o Państwowej Inspekcji Pracy

Rozdział 1

Organizacja i zadania Państwowej Inspekcji Pracy

Art. 1.

Tworzy się Państwową Inspekcję Pracy jako organ powołany do nadzoru i kontroli przestrzegania prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

Art. 2.

Państwowa Inspekcja Pracy podlega Sejmowi. Nadzór nad Państwową Inspekcją Pracy w zakresie ustalonym ustawą sprawuje Rada Ochrony Pracy.

Art. 3.

1. Państwową Inspekcję Pracy tworzy: Główny Inspektorat Pracy i okręgowe inspektoraty pracy oraz działający w ramach terytorialnej właściwości okręgowych inspektoratów pracy – inspektorzy pracy.
2. Państwową Inspekcją Pracy kieruje Główny Inspektor Pracy przy pomocy zastępców.

Art. 4.

1. Okręgowy inspektorat pracy obejmuje zakresem swojej właściwości terytorialnej obszar jednego lub więcej województw.
2. Okręgowym inspektoratem pracy kieruje okręgowy inspektor pracy przy pomocy zastępców.
3. Okręgowy inspektor pracy nadzoruje i koordynuje pracę działających na terenie jego właściwości inspektorów pracy; okręgowy inspektor pracy dokonuje podziału zadań między poszczególnych inspektorów pracy.

Opracowano na podstawie: tj. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1362, Nr 128, poz. 1405, Nr 154, poz. 1800, z 2002 r. Nr 166, poz. 1360, z 2003 r. Nr 170, poz. 1652, Nr 213, poz. 2081, z 2004 r. Nr 173, poz. 1808, z 2005 r. Nr 64, poz. 564, Nr 110, poz. 926, Nr 167, poz. 1399.

Art. 5.

1. Marszałek Sejmu na wniosek Głównego Inspektora Pracy ustala:
 - 1) siedziby i zakres właściwości terytorialnej okręgowych inspektoratów pracy;
 - 2) statut Państwowej Inspekcji Pracy.
2. Zarządzenia Marszałka Sejmu w sprawach, o których mowa w ust. 1, podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 6.

1. Tworzy się Radę Ochrony Pracy jako organ nadzoru nad warunkami pracy i działalnością Państwowej Inspekcji Pracy.
2. Rada składa się z przewodniczącego, zastępców przewodniczącego, sekretarza i członków, których powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu; kadencja Rady trwa cztery lata.
3. Członków Rady powołuje się spośród posłów, senatorów i kandydatów zgłoszonych przez Prezesa Rady Ministrów oraz kandydatów zgłoszonych przez organizacje związkowe i organizacje pracodawców reprezentatywne w rozumieniu ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego (Dz.U. Nr 100, poz. 1080 i Nr 154, poz. 1793), a także przez inne organizacje społeczne zajmujące się problematyką ochrony pracy. Do Rady powołuje się także ekspertów i przedstawicieli nauki.
- 3¹. W skład Rady nie można powołać pracownika Państwowej Inspekcji Pracy, chyba że korzysta on z urlopu bezpłatnego udzielonego w celu wykonywania funkcji z wyboru.
4. Zasady reprezentacji w Radzie oraz wysokość diety członków Rady za udział w jej pracach określa Marszałek Sejmu w drodze zarządzenia.
5. Do zadań Rady należy wyrażanie stanowiska w sprawach objętych zakresem działania Państwowej Inspekcji Pracy, a w szczególności dotyczących:
 - 1) programów działalności i zadań Państwowej Inspekcji Pracy;
 - 2) okresowych ocen działalności Państwowej Inspekcji Pracy oraz wniosków wynikających z tych ocen;
 - 3) problemów ochrony pracy o zasięgu ogólnokrajowym.
6. Rada wyraża opinię o kandydatach na stanowiska Głównego Inspektora Pracy i jego zastępców oraz okręgowych inspektorów pracy.
7. Rada działa na podstawie uchwalonego przez siebie regulaminu, zatwierdzonego przez Marszałka Sejmu.
8. (uchylony).

Art. 7.

1. Główny Inspektor Pracy przedstawia Sejmowi oraz Radzie Ministrów informacje z działalności Państwowej Inspekcji Pracy oraz coroczne sprawozdanie z działalności tej Inspekcji wraz z wynikającymi z tej działalności wnioskami co do

przestrzegania prawa pracy przez podmioty kontrolowane i organy sprawujące nadzór nad przedsiębiorstwami lub innymi jednostkami organizacyjnymi państwowymi albo samorządowymi.

2. Sprawozdania roczne, o których mowa w ust. 1, Główny Inspektor Pracy przedstawia Radzie Ochrony Pracy oraz podaje do wiadomości publicznej.
3. (uchylony).

Art. 8.

1. Do zakresu działania Państwowej Inspekcji Pracy należą w szczególności:

- 1) nadzór i kontrola przestrzegania przez pracodawców prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, przepisów dotyczących stosunku pracy, wynagrodzenia za pracę i innych świadczeń wynikających ze stosunku pracy, czasu pracy, urlopów, uprawnień pracowników związanych z rodzicielstwem, zatrudniania młodocianych i osób niepełnosprawnych, oraz inicjowanie przedsięwzięć w sprawach ochrony pracy w rolnictwie indywidualnym;
- 2) kontrola przestrzegania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy przy projektowaniu budowy, przebudowy i modernizacji zakładów pracy oraz stanowiących ich wyposażenie maszyn i innych urządzeń technicznych oraz technologii;
- 3) uczestniczenie w przejmowaniu do eksploatacji wybudowanych lub przebudowanych zakładów pracy albo ich części w zakresie ustalonym w przepisach prawa pracy;
- 4) nadzór i kontrola przestrzegania przez pracodawców wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy przy konstruowaniu i produkcji maszyn, urządzeń oraz narzędzi pracy;
- 5) nadzór i kontrola przestrzegania wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy przy produkcji wyrobów i opakowań, których użytkowanie mogłoby spowodować zagrożenie dla zdrowia i życia;
- 5a) kontrola nad wyrobami wprowadzonymi do obrotu podlegającymi ocenie zgodności, w zakresie spełniania przez nie zasadniczych wymagań dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, określonych w odrębnych przepisach;
- 6) analizowanie przyczyn wypadków przy pracy i chorób zawodowych, kontrola stosowania środków zapobiegających tym wypadkom i chorobom oraz udział w badaniu okoliczności wypadków przy pracy, na zasadach określonych w przepisach prawa pracy;
- 7) współdziałanie z organami ochrony środowiska w kontroli przestrzegania przez pracodawców przepisów o przeciwdziałaniu zagrożeniom dla środowiska;
- 7a) kontrola przestrzegania wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy, o których mowa w ustawie z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz.U. Nr 76, poz. 811);
- 8) ściganie wykroczeń przeciwko prawom pracownika określonych w Kodeksie pracy, a także innych wykroczeń związanych z wykonywaniem pracy zarobkowej, gdy ustawa tak stanowi, oraz udział w postępowaniu w tych

sprawach przed *kolegium do spraw wykroczeń*¹⁾ w charakterze oskarżyciela publicznego;

- 9) opiniowanie projektów aktów prawnych z zakresu prawa pracy oraz inicjowanie prac legislacyjnych w tej dziedzinie;
 - 10) inicjowanie przedsięwzięć oraz prac badawczych w dziedzinie przestrzegania prawa pracy, a w szczególności bezpieczeństwa i higieny pracy;
 - 11) udzielanie porad i informacji technicznych w zakresie eliminowania zagrożeń dla życia i zdrowia pracowników oraz porad i informacji w zakresie przestrzegania prawa pracy;
 - 11a) wnoszenie powództw, a za zgodą zainteresowanej osoby – uczestniczenie w postępowaniu przed sądem pracy, o ustalenie istnienia stosunku pracy, jeżeli łączący strony stosunek prawny, wbrew zawartej między nimi umowie, ma cechy stosunku pracy;
 - 11b) wydanie zezwolenia i cofnięcie wydanego zezwolenia w przypadkach, o których mowa w art. 304⁵ Kodeksu pracy;
 - 11c) realizowanie zadań instytucji właściwej do informowania, na pisemny wniosek, o minimalnych warunkach zatrudnienia pracowników, w zakresie wynikającym z przepisów działu drugiego rozdziału IIa Kodeksu pracy;
 - 11d) współpraca z urzędami państw członkowskich Unii Europejskiej odpowiedzialnymi za nadzorowanie warunków pracy i zatrudnienia pracowników skierowanych do wykonywania pracy na ich terytorium na określony czas przez pracodawcę mającego siedzibę w państwie będącym członkiem Unii Europejskiej polegająca na:
 - a) udzielaniu informacji w zakresie warunków zatrudnienia pracowników skierowanych do wykonywania pracy na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej na określony czas przez pracodawcę mającego siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) informowaniu o stwierdzonych wykroczeniach przeciwko prawom pracowników skierowanych do wykonywania pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na określony czas przez pracodawcę mającego siedzibę w państwie będącym członkiem Unii Europejskiej,
 - c) wskazywaniu organu nadzoru nad rynkiem pracy właściwego do udzielania żądanej informacji ze względu na zakres jego działania;
 - 12) wykonywanie innych zadań określonych w ustawie i przepisach szczególnych.
- 1¹. Do zakresu działania Państwowej Inspekcji Pracy należy ponadto:
- 1) nadzór i kontrola zapewnienia przez pracodawcę bezpiecznych i higienicznych warunków pracy osobom fizycznym wykonującym pracę na innej podstawie niż stosunek pracy w zakładzie pracy lub w miejscu wyznaczonym przez pracodawcę;

¹⁾ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń utraciła moc zgodnie z art. 2 § 2 pkt 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. Nr 106, poz. 1149), która weszła w życie z dniem 17 października 2001 r.

- 2) nadzór i kontrola zapewnienia przez pracodawcę bezpiecznych i higienicznych warunków zajęć odbywanych na jego terenie przez studentów i uczniów nie będących pracownikami;
 - 3) nadzór i kontrola zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy przez jednostki organizujące pracę wykonywaną przez osoby fizyczne na innej podstawie niż stosunek pracy, w ramach prac społecznie użytecznych;
 - 4) nadzór i kontrola zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy przez pracodawcę przy wykonywaniu pracy na terenie zakładu pracy lub w miejscu wyznaczonym przez pracodawcę przez osoby przebywające w zakładach karnych i w zakładach poprawczych oraz zadań i prac wykonywanych przez żołnierzy w czynnej służbie.
- 1². Pracownicy Państwowej Inspekcji Pracy wykonujący lub nadzorujący czynności kontrolne mają prawo przeprowadzania czynności kontrolnych wobec podmiotów, na rzecz których jest wykonywana praca przez osoby fizyczne, bez względu na podstawę świadczenia tej pracy.
2. Pracownicy, o których mowa w ust. 1², uprawnieni są do przeprowadzania bez uprzedzenia kontroli przestrzegania przepisów prawa pracy, w szczególności stanu bezpieczeństwa i higieny pracy, o każdej porze dnia i nocy.
 3. Kontrolę przeprowadza się po okazaniu legitymacji służbowej, z zastrzeżeniem ust. 3¹.
- 3¹. Kontrolę przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 173, poz. 1807) przeprowadza się po okazaniu legitymacji służbowej i upoważnienia do przeprowadzenia kontroli.
- 3². Jeżeli okoliczności faktyczne uzasadniają niezwłoczne podjęcie kontroli przedsiębiorcy, kontrola może być podjęta po okazaniu legitymacji służbowej. Kontrolowanemu należy niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni od dnia podjęcia kontroli, okazać upoważnienie do przeprowadzenia kontroli.
- 3³. Upoważnienie do przeprowadzenia kontroli wydają: Główny Inspektor Pracy i jego zastępcy oraz okręgowi inspektorzy pracy i ich zastępcy.
- 3⁴. Upoważnienie do przeprowadzenia kontroli powinno zawierać następujące dane:
- 1) wskazanie podstawy prawnej przeprowadzenia kontroli,
 - 2) oznaczenie organu kontroli,
 - 3) imię i nazwisko, stanowisko służbowe osoby upoważnionej do przeprowadzenia kontroli oraz numer jej legitymacji służbowej,
 - 4) określenie zakresu przedmiotowego kontroli,
 - 5) oznaczenie przedsiębiorcy objętego kontrolą,
 - 6) wskazanie daty rozpoczęcia i przewidywanego terminu zakończenia kontroli,
 - 7) podpis osoby udzielającej upoważnienia, z podaniem zajmowanego stanowiska lub funkcji,
 - 8) pouczenie o prawach i obowiązkach kontrolowanego przedsiębiorcy,
 - 9) datę i miejsce wystawienia upoważnienia.
4. Marszałek Sejmu, na wniosek Głównego Inspektora Pracy, ustala w drodze zarządzenia wzór legitymacji służbowej, o której mowa w ust. 3. Zarządzenie

Marszałka Sejmu podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 8a.

1. Tworzy się Komisję Kwalifikacyjną do Oceny Kandydatów na Rzecznawców. Główny Inspektor Pracy w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy powołuje i odwołuje członków Komisji.
2. Członkowie Komisji Kwalifikacyjnej do Oceny Kandydatów na Rzecznawców otrzymują za udział w pracach Komisji wynagrodzenie na zasadach ustalonych przez Głównego Inspektora Pracy oraz diety i zwrot kosztów podróży – według zasad obowiązujących przy podróżach służbowych.
3. Główny Inspektor Pracy, na wniosek Komisji Kwalifikacyjnej do Oceny Kandydatów na Rzecznawców, nadaje uprawnienia rzeczoznawcy do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy, upoważnionego do opiniowania projektów nowo budowanych lub przebudowywanych obiektów budowlanych albo ich części, w których przewiduje się pomieszczenia pracy, pod względem zgodności z przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz wymaganiami ergonomii. Główny Inspektor Pracy może cofnąć uprawnienia rzeczoznawcy z własnej inicjatywy lub na wniosek okręgowego inspektora pracy.
4. Koszty związane z przygotowaniem kandydatów na rzeczoznawców i podnoszeniem kwalifikacji przez rzeczoznawców, o których mowa w ust. 5 pkt 1, i nadaniem uprawnienia, o którym mowa w ust. 3, ponosi kandydat na rzeczoznawcę lub rzeczoznawca albo pracodawca zatrudniający te osoby – na zasadach ustalonych przez Głównego Inspektora Pracy.
5. Minister właściwy do spraw pracy w porozumieniu z Głównym Inspektorem Pracy określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowe zasady oraz tryb nadawania i cofania uprawnień rzeczoznawców do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy, a także wymagany zakres przygotowania kandydatów na rzeczoznawców i podnoszenia kwalifikacji przez rzeczoznawców,
 - 2) szczegółowe zasady opiniowania przez rzeczoznawców do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy projektów nowo budowanych lub przebudowywanych obiektów budowlanych albo ich części, w których przewiduje się pomieszczenia pracy, oraz tryb odwoływania się od opinii,
 - 3) tryb powoływania i odwoływania członków Komisji Kwalifikacyjnej do Oceny Kandydatów na Rzecznawców i szczegółowe zasady działania tej Komisji.

Art. 9.

W razie stwierdzenia naruszenia przepisów prawa pracy właściwe organy Państwowej Inspekcji Pracy uprawnione są do:

- 1) w wypadku gdy naruszenie dotyczy przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy – nakazania usunięcia stwierdzonych uchybień w ustalonym w nakazie terminie,
- 2) nakazania: wstrzymania prac, gdy naruszenie powoduje bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia pracowników lub innych osób wykonujących te

prace; skierowania do innych prac pracowników lub innych osób dopuszczonych do pracy wbrew obowiązującym przepisom przy pracach wzbronionych, szkodliwych lub niebezpiecznych albo pracowników lub innych osób dopuszczonych do pracy przy pracach niebezpiecznych, jeżeli pracownicy ci lub osoby nie posiadają odpowiednich kwalifikacji; nakazy w tych sprawach podlegają natychmiastowemu wykonaniu,

- 2a) nakazania pracodawcy wypłaty należnego wynagrodzenia za pracę, a także innego świadczenia przysługującego pracownikowi,
- 3) nakazania, w wypadku stwierdzenia, że stan bezpieczeństwa i higieny pracy zagraża życiu lub zdrowiu pracowników, zaprzestania przez zakład pracy lub jego część działalności bądź działalności określonego rodzaju,
- 4) zgłoszenia sprzeciwu przeciwko uruchomieniu wybudowanego lub przebudowanego zakładu pracy albo jego części, jeżeli z powodu nieuwzględnienia wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy dopuszczenie ich do eksploatacji mogłoby spowodować bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia pracowników; sprzeciw wstrzymuje uruchomienie zakładu lub jego części,
- 5) skierowania wystąpienia, w razie stwierdzenia innych naruszeń niż wymienione w pkt 1- 4, do pracodawcy lub organu, o którym mowa w art. 7 ust. 1, o usunięcie stwierdzonych naruszeń, a także w razie potrzeby o wyciągnięcie konsekwencji w stosunku do osób winnych.

Art. 10.

W postępowaniu przed organami Państwowej Inspekcji Pracy w sprawach nie uregulowanych w ustawie bądź przepisach wydanych na jej podstawie albo w przepisach szczególnych stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

Art. 11.

1. Nadzorem i kontrolą Państwowej Inspekcji Pracy są objęci wszyscy pracodawcy oraz inne podmioty, na rzecz których jest świadczona praca przez osoby fizyczne.
2. (uchylony).

Art. 12.

Prezes Rady Ministrów w drodze rozporządzenia określi zasady współdziałania innych organów nadzoru i kontroli warunków pracy z Państwową Inspekcją Pracy.

Art. 13.

1. Państwowa Inspekcja Pracy w zakresie swego działania współdziała ze związkami zawodowymi, organizacjami pracodawców, organami samorządu załogi oraz ze społeczną inspekcją pracy.
- 1¹. Organy Policji, w razie uzasadnionej potrzeby oraz w celu zapewnienia bezpieczeństwa kontrolującym, są obowiązane, na wniosek inspektora pracy, do udzielenia stosownej pomocy.
2. Państwowa Inspekcja Pracy może, na wniosek związków zawodowych prowadzić szkolenie i instruktaż oraz udzielać pomocy w szkoleniu społecznych in-

spektorów pracy, a także podejmować działania na rzecz doskonalenia i zwiększenia skuteczności działania społecznej inspekcji pracy.

Rozdział 2

Zakres działania organów Państwowej Inspekcji Pracy.

Art. 14.

1. Do zakresu działania Głównego Inspektora Pracy należy w szczególności:
 - 1) kierowanie działalnością Głównego Inspektoratu Pracy i okręgowych inspektorów pracy;
 - 1a) sprawowanie nadzoru zwierzchniego nad postępowaniem mandatowym w sprawach o wykroczenia, o których mowa w *art. 75 § 1²⁾* Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia;
 - 2) sprawowanie ogólnego nadzoru nad przestrzeganiem prawa pracy oraz przedkładanie właściwym organom ocen, opinii i wniosków w tej dziedzinie;
 - 3) opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących prawa pracy oraz inicjowanie prac legislacyjnych w tej dziedzinie;
 - 4) inicjowanie przedsięwzięć w zakresie rozwiązywania i wdrażania postępu technicznego w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy;
 - 5) przedstawianie wniosków w sprawach nauczania i szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenie działalności w zakresie szkolenia inspektorów pracy oraz nadzór nad działalnością Ośrodka Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy im. Profesora Jana Rosnera;
 - 6) prowadzenie działalności wydawniczej i propagandowej w zakresie ochrony pracy;
 - 7) udział w pracach komisji rządowych badających wypadki przy pracy, powołanych na podstawie przepisów szczególnych;
 - 7a) rozpatrywanie odwołań od nakazów i innych decyzji okręgowych inspektorów pracy;
 - 8) sporządzanie i przedkładanie informacji i sprawozdań, o których mowa w *art. 7*.
2. Główny Inspektor Pracy wykonuje swoje zadania przy pomocy podległego mu Głównego Inspektoratu Pracy.
- 2¹. Główny Inspektor Pracy jest pracodawcą, w rozumieniu prawa pracy, dla pracowników Głównego Inspektoratu Pracy oraz pracowników wykonujących lub nadzorujących czynności kontrolne.
3. Główny Inspektor Pracy udostępnia ministrowi właściwemu do spraw pracy zbiorcze wyniki kontroli oraz oceny przestrzegania prawa pracy, w tym przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

²⁾ Obecnie: odpowiednio przepisy ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. Nr 106, poz. 1148), która weszła w życie z dniem 17 października 2001 r.; stosownie do art. 3 § 1 ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

Art. 15. (uchylony).**Art. 16.**

1. Do zakresu działania okręgowego inspektora pracy należy w szczególności:
 - 1) kierowanie działalnością okręgowego inspektoratu pracy oraz nadzór i koordynacja działalności inspektorów pracy;
 - 2) dokonywanie w myśl art. 4 ust. 3 podziału zadań między inspektorów pracy z uwzględnieniem ich kwalifikacji zawodowych;
 - 3) zatwierdzanie planów kontroli, sporządzanych przez inspektorów pracy;
 - 4) rozpatrywanie odwołań od nakazów, sprzeciwów i innych decyzji inspektorów pracy;
 - 5) prowadzenie ewidencji pracodawców działających na terenie jego właściwości;
 - 6) sporządzanie sprawozdań z działalności okręgowego inspektoratu pracy.
2. Okręgowy inspektor pracy wykonuje swoje zadania przy pomocy okręgowego inspektoratu pracy.
3. Okręgowy inspektor pracy jest pracodawcą, w rozumieniu prawa pracy, dla pracowników okręgowego inspektoratu pracy, z wyłączeniem pracowników, o których mowa w art. 14 ust. 2¹.

Art. 17. (uchylony).**Art. 18.**

Okręgowy inspektor pracy wydaje nakazy, o których mowa w art. 9 pkt 3. Nakazy te wydaje z własnej inicjatywy bądź na wniosek inspektora pracy.

Art. 19.

Okręgowy inspektor pracy sporządza roczne sprawozdanie z działalności inspektorów pracy i dokonuje na tej podstawie oceny stanu przestrzegania prawa pracy, w szczególności stanu bezpieczeństwa i higieny pracy na terenie okręgu. Sprawozdanie i ocenę okręgowy inspektor pracy przedkłada wojewodzie, marszałkowi województwa oraz dyrektorowi delegatury Najwyższej Izby Kontroli.

Art. 19a.

Kontrola ma na celu ustalenie stanu faktycznego w zakresie przestrzegania przez podmiot kontrolowany prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, oraz udokumentowanie dokonanych ustaleń.

Art. 19b.

Dla realizacji celu, o którym mowa w art. 19a, inspektor pracy ma prawo:

- 1) swobodnego wstępu na teren oraz do obiektów i pomieszczeń podmiotów kontrolowanych;

- 2) przeprowadzania oględzin obiektów, stanowisk pracy, maszyn i urządzeń oraz przebiegu procesów technologicznych i pracy;
- 3) żądania od pracodawcy lub innego kontrolowanego podmiotu oraz od wszystkich pracowników lub osób, które pracodawca zatrudnia lub zatrudniał albo które wykonują lub wykonywały pracę na rzecz kontrolowanego podmiotu, pisemnych i ustnych informacji w sprawach objętych kontrolą oraz wzywania i przesłuchiwania tych osób w związku z przeprowadzaną kontrolą;
- 4) żądania okazania dokumentów dotyczących budowy, przebudowy lub modernizacji oraz uruchomienia zakładu pracy, planów i rysunków technicznych, dokumentacji technicznej i technologicznej, wyników ekspertyz, badań i pomiarów dotyczących produkcji bądź innej działalności zakładu, jak również dostarczenia mu próbek surowców i materiałów używanych, wytwarzanych lub powstających w toku produkcji, w ilości niezbędnej do przeprowadzenia analiz lub badań, gdy mają one związek z przeprowadzaną kontrolą;
- 5) żądania od pracodawcy lub innego podmiotu kontrolowanego przedłożenia akt osobowych oraz dokumentów związanych z zatrudnianiem pracowników lub innych osób wykonujących pracę na rzecz podmiotu kontrolowanego na innej podstawie niż stosunek pracy;
- 6) zapoznania się z decyzjami wydanymi przez inne organy kontroli i nadzoru nad warunkami pracy oraz ich realizacją;
- 7) utrwalania przebiegu i wyników oględzin, o których mowa w pkt 2, za pomocą aparatury i środków technicznych służących do utrwalania obrazu lub dźwięku;
- 8) sporządzania niezbędnych dla kontroli odpisów lub wyciągów z dokumentów, jak również zestawień i obliczeń na podstawie dokumentów, a w razie potrzeby zażądania tego od podmiotu kontrolowanego,
- 9) sprawdzania tożsamości osób wykonujących pracę;
- 10) korzystania z pomocy biegłych i specjalistów.

Art. 19c.

Podmiot kontrolowany ma obowiązek zapewnić inspektorowi pracy warunki i środki niezbędne do sprawnego przeprowadzenia kontroli, a w szczególności niezwłocznie przedstawić żądane dokumenty i materiały, zapewnić terminowe udzielanie informacji przez osoby, o których mowa w art. 19b pkt 3, udostępnić urządzenia techniczne oraz, w miarę możliwości, oddzielne pomieszczenie z odpowiednim wyposażeniem.

Art. 19d.

1. Kontrolę przeprowadza się w siedzibie podmiotu kontrolowanego oraz w innych miejscach wykonywania jego zadań.
2. Kontrola lub poszczególne jej czynności mogą być również prowadzone w siedzibie jednostki organizacyjnej Państwowej Inspekcji Pracy.
3. Przed podjęciem czynności kontrolnych inspektor pracy zgłasza swoją obecność pracodawcy, z wyjątkiem przypadków, gdy uzna, że takie zawiadomienie może wpłynąć na obiektywny wynik kontroli.

4. Inspektor pracy jest upoważniony do swobodnego wstępu i poruszania się po terenie kontrolowanego podmiotu bez obowiązku uzyskiwania przepustki oraz jest zwolniony od rewizji osobistej.

Art. 19e.

Inspektor pracy, przystępując do sprawdzenia tożsamości osoby wykonującej pracę, jest obowiązany okazać legitymację służbową w taki sposób, aby osoba ta mogła odczytać i zanotować jego dane osobowe.

Art. 19f.

W kontroli mogą brać udział biegli i specjaliści na podstawie imiennego upoważnienia wydanego przez Głównego Inspektora Pracy lub okręgowego inspektora pracy.

Art. 19g.

1. W toku wykonywania czynności kontrolnych inspektor pracy współdziała ze związkami zawodowymi, organami samorządu załogi i społeczną inspekcją pracy.
2. Współdziałanie, o którym mowa w ust. 1, polega w szczególności na:
 - 1) informowaniu o tematyce i zakresie przeprowadzanej kontroli,
 - 2) analizowaniu uwag i spostrzeżeń wnoszonych przez zakładowe organizacje związkowe, organy samorządu załogi i społecznych inspektorów pracy w trakcie wykonywania czynności kontrolnych,
 - 3) poinformowaniu o wynikach kontroli i podjętych decyzjach,
 - 4) udzielaniu porad i informacji z zakresu prawa pracy.

Art. 19h.

Podczas czynności kontrolnych inspektor pracy oraz osoby, o których mowa w art. 19f, obowiązani są do przestrzegania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, przepisów przeciwpożarowych oraz przepisów o ochronie informacji niejawnych.

Art. 19i.

1. Ustalenia z kontroli dokumentowane są, z zastrzeżeniem ust. 9, w formie protokołu.
2. Protokół kontroli powinien zawierać:
 - 1) nazwę pracodawcy w pełnym brzmieniu i jego adres oraz numer z krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej (REGON);
 - 2) imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe inspektora pracy;
 - 3) imię i nazwisko pracodawcy albo imię i nazwisko osoby lub nazwę organu reprezentującego pracodawcę;
 - 4) datę rozpoczęcia działalności przez pracodawcę i datę objęcia stanowiska przez osobę lub powołania organu reprezentującego pracodawcę;

- 5) oznaczenie dni, w których przeprowadzano kontrolę;
 - 6) informację o realizacji uprzednich decyzji i wystąpień organów Państwowej Inspekcji Pracy oraz wniosków, zaleceń i decyzji innych organów kontroli i nadzoru nad warunkami pracy; informacji tej można nie podawać w przypadku, gdy kontrola związana jest z rozpatrzeniem skargi lub udziałem w przejmowaniu zakładów pracy lub ich części do eksploatacji;
 - 7) opis stwierdzonych naruszeń prawa pracy w zakresie zagadnień objętych kontrolą oraz inne informacje mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia spraw;
 - 8) dane osoby legitymowanej oraz określenie czasu, miejsca i przyczyny legitymowania;
 - 9) informację o pobraniu próbek surowców i materiałów używanych, wytwarzanych lub powstających w toku produkcji;
 - 10) treść decyzji ustnych oraz informację o ich realizacji;
 - 11) informację o liczbie i rodzaju udzielonych porad z zakresu prawa pracy;
 - 12) liczbę i wyszczególnienie załączników stanowiących składową część protokołu;
 - 13) informację o osobach, w których obecności przeprowadzano kontrolę;
 - 14) wzmiankę o wniesieniu lub niewniesieniu zastrzeżeń do treści protokołu;
 - 15) datę i miejsce podpisania protokołu przez osobę kontrolującą oraz przez pracodawcę albo osobę lub organ reprezentujący pracodawcę.
3. Protokół podpisuje inspektor pracy prowadzący kontrolę oraz pracodawca albo osoba lub organ reprezentujący pracodawcę.
 4. Pracodawcy albo osobie lub organowi reprezentującemu pracodawcę przysługuje prawo zgłoszenia, przed podpisaniem protokołu kontroli, umotywowanych zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokole.
 5. Zastrzeżenia należy zgłosić na piśmie w terminie 7 dni od dnia przedstawienia protokołu.
 6. W razie zgłoszenia zastrzeżeń, o których mowa w ust. 4, inspektor pracy przeprowadzający kontrolę zobowiązany jest je zbadać, a w przypadku stwierdzenia zasadności zastrzeżeń – zmienić lub uzupełnić odpowiednią część protokołu.
 7. Odmowa podpisania protokołu przez pracodawcę albo osobę lub organ reprezentujący pracodawcę nie stanowi przeszkody do zastosowania przez inspektora pracy stosownych środków prawnych przewidzianych ustawą.
 8. Kopię protokołu kontroli inspektor pracy pozostawia pracodawcy.
 9. W przypadku niewydania decyzji ustalenia z kontroli mogą być dokumentowane w formie notatki urzędowej.
 10. Notatka urzędowa, o której mowa w ust. 9, powinna zawierać w szczególności dane określone w ust. 2 pkt 1, 2, 3, 8, 11 i 12 oraz krótki opis stanu stwierdzonego w czasie kontroli.
 11. Notatkę urzędową podpisuje inspektor pracy.
 12. Do dokumentowania ustaleń z kontroli podmiotów innych niż pracodawcy, na rzecz których jest świadczona praca przez osoby fizyczne, ust. 9-11 stosuje się odpowiednio.

Art. 20. (uchylony).**Art. 21.**

1. W wyniku ustaleń dokonanych w toku kontroli oraz po przeprowadzeniu postępowania wynikającego z przepisów ustawy inspektor pracy:
 - 1) wydaje nakazy i zgłasza sprzeciwy, o których mowa w art. 9 pkt 1-2a i 4,
 - 2) kieruje wystąpienia, o których mowa w art. 9 pkt 5,
 - 3) wnosi powództwa oraz wstępuje do postępowania w sprawach, o których mowa w art. 8 ust. 1 pkt 11a,
 - 4) podejmuje inne działania, jeżeli prawo lub obowiązek ich podjęcia wynika z odrębnych przepisów.
2. Środki prawne, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, odnoszące się do terenowych jednostek organizacyjnych pracodawcy, inspektor pracy kieruje do pracodawcy, bez względu na swoją właściwość terytorialną. Jeżeli usunięcie naruszeń przepisów prawa pracy nie wymaga decyzji pracodawcy, a także gdy nie można inaczej uniknąć niebezpieczeństwa zagrażającego życiu lub zdrowiu pracowników, inspektor pracy wydaje decyzję, o której mowa w art. 21a ust. 1, osobie kierującej tą jednostką.

Art. 21a.

1. Nakazy, o których mowa w art. 9 pkt 1-2a, inspektor pracy wydaje w formie decyzji:
 - 1) pisemnej;
 - 2) stanowiącej wpis do dziennika budowy;
 - 3) ustnej.
2. Decyzja inspektora pracy, o której mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, powinna, oprócz treści, zawierać określenie podstawy prawnej, termin realizacji oraz pouczenie o przysługujących środkach odwoławczych.
3. W przypadku wydawania decyzji w formie wpisu do dziennika budowy, kopia lub odpis tych decyzji stanowi załącznik do protokołu kontroli.
4. Decyzje ustne, o których mowa w ust. 1 pkt 3, inspektor pracy wydaje w celu usunięcia ujawnionych w toku kontroli nieprawidłowości w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, jeżeli mogą być one usunięte podczas trwania kontroli.
5. (uchylony).
6. W razie wniesienia odwołania od nakazu, o którym mowa w art. 9 pkt 1 i 2, inspektor pracy lub okręgowy inspektor pracy może wstrzymać wykonanie nakazu do czasu rozpatrzenia odwołania, jeżeli podjęte przez pracodawcę przedsięwzięcia wyłączają bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia pracowników.

Art. 21b.

Sprzeciw, o którym mowa w art. 9 pkt 4, inspektor pracy zgłasza niezwłocznie po stwierdzeniu, że uruchomienie wybudowanego lub przebudowanego zakładu pracy

lub jego części mogłoby spowodować bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia przyszłych pracowników.

Art. 21c.

Podmiot, do którego została skierowana decyzja, o której mowa w art. 9 pkt 1- 4, ma obowiązek informowania odpowiedniego organu Państwowej Inspekcji Pracy o jej realizacji z upływem terminów określonych w decyzji.

Art. 21d.

1. Wystąpienie inspektora pracy, o którym mowa w art. 9 pkt 5, powinno zawierać określenie wniosków i podstawy prawnej przy uwzględnieniu stanu faktycznego wynikającego z ustaleń protokołu kontroli lub notatki urzędowej.
2. Pracodawca lub organ sprawujący nadzór nad przedsiębiorstwem lub inną jednostką organizacyjną państwową albo samorządową, do którego skierowano wystąpienie, jest obowiązany w terminie określonym w wystąpieniu, nie dłuższym niż 30 dni, zawiadomić inspektora pracy o terminie i sposobie wykonania ujętych w wystąpieniu wniosków.

Art. 21e.

Jeżeli ustalenia w toku kontroli wskazują na potrzebę zajęcia stanowiska przez naczelne lub centralne organy administracji państwowej albo organy samorządowe lub administracji rządowej stopnia wojewódzkiego, wystąpienie o podjęcie niezbędnych decyzji kieruje odpowiednio Główny Inspektor Pracy lub okręgowy inspektor pracy.

Art. 21f.

Marszałek Sejmu określa, w drodze zarządzenia, wzory druków stosowanych w działalności kontrolnej Państwowej Inspekcji Pracy.

Art. 22.

Na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia inspektor pracy ściga wykroczenia związane z wykonywaniem pracy zarobkowej, a także inne wykroczenia, gdy ustawa tak stanowi, oraz bierze udział w tych sprawach w charakterze oskarżyciela publicznego.

Rozdział 3

Pracownicy Państwowej Inspekcji Pracy

Art. 23.

1. Pracownikiem Państwowej Inspekcji Pracy wykonującym lub nadzorującym czynności kontrolne może być osoba, która ma wykształcenie wyższe i niezbędną znajomość zagadnień wchodzących w zakres działania Inspekcji, daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków służbowych oraz złożyła państwowy egzamin przed komisją powołaną przez Głównego Inspektora Pracy.

2. Główny Inspektor Pracy określa zakres i tryb przeprowadzania egzaminu, o którym mowa w ust. 1.
3. Pracownicy Państwowej Inspekcji Pracy zatrudnieni na stanowiskach: nadinspektora pracy, starszego inspektora pracy – głównego specjalisty, starszego inspektora pracy – specjalisty, starszego inspektora pracy, inspektora pracy oraz młodszego inspektora pracy, zwani inspektorami pracy, nadzorują i przeprowadzają kontrolę przestrzegania prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, na terenie objętym zakresem właściwości okręgowego inspektoratu pracy.
4. Pracownikami nadzorującymi czynności kontrolne są pracownicy Głównego Inspektoratu Pracy i okręgowych inspektoratów pracy wyznaczeni do wykonywania tych czynności.
5. Kontrolę, o której mowa w ust. 3, mogą również przeprowadzać, wspólnie z inspektorami pracy, pracownicy nadzorujący czynności kontrolne oraz podinspektorzy pracy, na podstawie imiennego upoważnienia, wydanego odpowiednio przez Głównego Inspektora Pracy lub okręgowego inspektora pracy.
6. Główny Inspektor Pracy może upoważnić inspektora pracy do wykonywania czynności kontrolnych na terenie działania innego okręgowego inspektoratu pracy, a także poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie stosunek pracy podlega przepisom polskiego prawa pracy.

Art. 24.

1. Pracownicy wykonujący lub nadzorujący czynności kontrolne są odpowiedzialni za sumienne wykonywanie swoich obowiązków, a w szczególności za rzetelne i obiektywne ujmowanie i dokumentowanie wyników kontroli oraz za przestrzeganie tajemnicy państwowej i służbowej.
2. Pracownicy, o których mowa w ust. 1, w zakresie swojego działania są niezależni od jakichkolwiek wpływów postronnych.
3. Pracownicy, o których mowa w ust. 1, obowiązani są w szczególności do:
 - 1) przestrzegania, również po zaprzestaniu pracy w Państwowej Inspekcji Pracy, tajemnicy dotyczącej działalności prowadzonej przez kontrolowane podmioty;
 - 2) nieujawniania informacji, że kontrola przeprowadzana jest w następstwie skargi, chyba że zgłaszający skargę wyrazi na to pisemną zgodę;
 - 3) nieuczestniczenia w interesach podmiotów kontrolowanych.

nowe brzmienie art. 24b wchodzi w życie z dniem 2.10.2005 r. (Dz.U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1399).

Art. 24a.

1. Pracownikowi wykonującemu lub nadzorującemu czynności kontrolne, delegowanemu służbowo do zajęć poza stałym miejscem pracy, przysługują, z zastrzeżeniem ust. 2, zwrot kosztów podróży i zakwaterowania oraz diety na zasadach określonych w odrębnych przepisach.
2. Pracownikowi, o którym mowa w ust. 1, na obszarze kraju przysługuje dieta w podwójnej wysokości.

[Art. 24b.

Główny Inspektor Pracy może udzielić pracownikowi wykonującemu lub nadzorującemu czynności kontrolne płatnego urlopu zdrowotnego na podstawie skierowania na leczenie sanatoryjne, uzdrowiskowe lub profilaktyczne na okres ustalony w tym skierowaniu, nie przekraczający 30 dni w roku kalendarzowym.]

<Art. 24b.

Główny Inspektor Pracy może udzielić pracownikowi wykonującemu lub nadzorującemu czynności kontrolne płatnego urlopu zdrowotnego na podstawie skierowania na leczenie uzdrowiskowe na okres ustalony w tym skierowaniu, nieprzekraczający 30 dni w roku kalendarzowym.>

Art. 25.

1. Głównego Inspektora Pracy powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu po zasięgnięciu opinii Rady Ochrony Pracy.
2. Zastępców Głównego Inspektora Pracy powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu na wniosek Głównego Inspektora Pracy.
3. Okręgowych inspektorów pracy i ich zastępców oraz:
 - a) w okręgowym inspektoracie pracy – głównego księgowego, nadinspektorów pracy – kierowników oddziałów, doradców oraz kierowników sekcji,
 - b) w Głównym Inspektoracie Pracy – dyrektora i wicedyrektora Gabinetu Głównego Inspektora Pracy, dyrektorów i wicedyrektorów departamentów, głównego księgowego, doradców, ekspertów i rzecznika prasowego oraz kierowników sekcji,
 - c) w Ośrodku Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy – dyrektora i jego zastępcę oraz głównego księgowegopowołuje i odwołuje Główny Inspektor Pracy.
- 3¹. Osobie odwołanej ze stanowiska, o którym mowa w ust. 3, która przed powołaniem na to stanowisko była pracownikiem Państwowej Inspekcji Pracy, przysługuje prawo do nawiązania stosunku pracy na stanowisku równorzędnym z zajmowanym przed powołaniem. Przepis art. 45 ust. 2 ustawy, o której mowa w ust. 4, stosuje się odpowiednio.
- 3². Stosunek pracy z pracownikami Państwowej Inspekcji Pracy wymienionymi w art. 23 ust. 3 nawiązuje się na podstawie mianowania.
- 3³. Przed mianowaniem, o którym mowa w ust. 3², pracownik może być zatrudniony na podstawie umowy o pracę na okres nieprzekraczający dwóch lat.
- 3⁴. Przepisów ust. 3² i 3³ nie stosuje się do pracowników zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy.
4. Do pracowników Państwowej Inspekcji Pracy stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz.U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953 i Nr 98, poz. 1071 i Nr 123, poz. 1353).

Art. 26. (uchylony).

Rozdział 4

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 27.

1. Z dniem wejścia w życie ustawy pracownicy dotychczasowej inspekcji pracy stają się pracownikami Państwowej Inspekcji Pracy.
2. Pracownicy dotychczasowej inspekcji pracy wykonujący lub nadzorujący czynności kontrolne stają się powołanymi pracownikami Państwowej Inspekcji Pracy.
3. Pracownicy, o których mowa w ust. 1, mogą być zwolnieni przez Głównego Inspektora Pracy od przewidzianego w art. 23 wymogu posiadania wykształcenia wyższego.

Art. 28.

Uprawnienia i obowiązki dotychczasowej inspekcji pracy, przewidziane w obowiązujących przepisach szczególnych, stają się z dniem wejścia w życie ustawy uprawnieniami i obowiązkami Państwowej Inspekcji Pracy.

Art. 29.

Traci moc dekret z dnia 10 listopada 1954 r. o przejęciu przez związki zawodowe zadań w dziedzinie wykonywania ustaw o ochronie, bezpieczeństwie i higienie pracy oraz sprawowania inspekcji pracy (Dz.U. z 1968 r. Nr 8, poz. 47, z 1971 r. Nr 12, poz. 115 i z 1974 r. Nr 24, poz. 142).